

Kateřina Ronovsk, Bohumil Havel, Petr Lavick (eds.)
POČTA PROF. JANU HURDKOV K 70. NAROZENINM

Zkladn otzky vota prva a vbec...!

**MASARYKOVA
UNIVERZITA**

a krizi sila
a modifikuj vlastn tv

lidskoprvn
v krok vsttce prvu

pretrvvajc

zabzen

zakotvil

pozici

lze po
stran dsledek
systemov

prvho osobn

vlastnctv a spolu

prstf stle vce pvoda prrodnm

POČTA PROF. JANU HURDKOV K 70. NAROZENINM

Zkladn otzky vota prva a vbec...!

invalenn systemov vetsinova cvtopsk spolevn
asymetn zasady v regu brnba svobod

smluvn a vzenom sprvnm

prvzkou n drnm vvadnch a psobn

materiln, poslvn

pohled soukromm

nepodrobn

souasnost

den z jejich

zvho rdnch reen ockvat od faktickho prodnch

obnvnch zvdo plench a sptnch

vho charakter soukromho vvoje prva phrem

vho vvoje prva phrem

vho vvoje prva phrem

vho vvoje prva phrem

vho vvoje prva phrem

vho vvoje prva phrem

vho vvoje prva phrem

vho vvoje prva phrem

vho vvoje prva phrem

vho vvoje prva phrem

vho vvoje prva phrem

vho vvoje prva phrem

vho vvoje prva phrem

vho vvoje prva phrem

vho vvoje prva phrem

vho vvoje prva phrem

vho vvoje prva phrem

vho vvoje prva phrem

vho vvoje prva phrem

Vzor citace

RONOVSKÁ, Kateřina, Bohumil HAVEL, Petr LAVICKÝ a kol. *Pocta prof. Janu Hurdíkovi k 70. narozeninám. Základní otázky života, práva a vůbec...!* 1. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2021, 770 s. Spisy Masarykovy univerzity: řada teoretická, Edice Scientia, sv. č. 711. ISBN 978-80-210-9937-1 (brož.), 978-80-210-9938-8 (online)

CIP - Katalogizace v knize

Ronovská, Kateřina

Pocta prof. Janu Hurdíkovi k 70. narozeninám. Základní otázky života, práva a vůbec...! / Kateřina Ronovská, Bohumil Havel, Petr Lavický a kol. --1. vydání. -- Brno: Masarykova univerzita, 2021. 770 stran. – Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity, Edice Scientia, sv. č. 711. ISBN 978-80-210-9937-1 (brož.), 978-80-210-9938-8 (online)

347* 347.19* 347.9* (082.2)*

- soukromé právo
- právnické osoby
- občanské právo procesní
- jubilejní publikace

347 – Soukromé právo [16]

Recenzenti:

prof. JUDr. Milana Hrušáková, CSc.

prof. JUDr. Jan Dědič

doc. JUDr. Martin Škop, Ph.D.

JUDr. Bohumil Dvořák, Ph.D.

© 2021 Masarykova univerzita

ISBN 978-80-210-9938-8 (online ; pdf)

SPOLEČNOST S RUČENÍM OMEZENÝM BEZ SPOLEČNÍKŮ

1 Úvod

Společnost s ručením omezeným je jako kapitálová společnost (§ 1 odst. 2 z. o. k.) právnická osoba soukromého práva (§ 20 odst. 2 *a contrario* o. z.), jejíž právní osobnost je v zásadě zcela oddělena od právní osobnosti jejích zakladatelů nebo společníků.^{1,2} To se projevuje v celé řadě směrů, mezi nimiž jistě dominuje důsledné odlišování majetku a dluhů společnosti od jmění (§ 495 o. z.) společníků a – zrcadlově též – separace majetku a dluhů společníků od jmění společnosti (tzv. entity shielding).³ Téměř úplná emancipace právní osobnosti společnosti s ručením omezeným se tím ovšem ani zdaleka nevyčerpává.

Vedle majetkové samostatnosti je jedním z dalších klíčových projevů osamostatnění právní osobnosti společnosti s ručením omezeným také to, že trvání společnosti je pojmově nezávislé na trvání (či kvalitativních změnách) právní osobnosti jejích zakladatelů nebo společníků. Nejzákladnějším

-
- ¹ Za cenné poznámky, připomínky a rady děkuji L. Brimovi, F. Cilečkovi, V. Kolmačkovi, K. Kovaříčkovi, D. Tauberovi, V. Vrané a svojí ženě. Děkuji i svým studentům, kteří mě svými bystrými dotazy přivedli k myšlence tento text sepsat. Ačkoli však všechny tyto osoby přispěly ke zpracování tohoto textu, odráží předložené pojednání výlučně mé názory a postoje, a tak je výhradně má i odpovědnost za všechna případná pochybení.
 - ² V poměrech německého právního řádu například srov. LIEDER, J. § 13. In: MICHALSKI, L., A. HEIDINGER, S. LEIBLE, J. SCHMIDT et al. *Kommentar zum Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung*. 3. vyd. München: C. H. Beck, 2017, marg. č. 8–9.
 - ³ K tomu v obecné rovině například ARMOUR, J., H. HANSMANN, R. KRAAKMAN a M. PARGENDLER. In: KRAAKMAN, R., J. ARMOUR, P. DAVIES et al. *The Anatomy of Corporate Law: A Comparative and Functional Approach*. 3. vyd. Oxford: Oxford University Press, 2017, s. 5–8; nebo GERNER-BEUERLE, C. a M. SCHILLIG. *Comparative Company Law*. Oxford: Oxford University Press, 2019, s. 39.

odrazem tohoto principu je skutečnost, že se (alespoň v základním zákonném režimu)⁴ umožňuje převod podílu (§ 207–210 z. o. k.) i jeho přechod (§ 42 z. o. k.), a to aniž by personální změna ve vlastnické struktuře způsobovala zánik společnosti a potřebu jejího (znovu)založení či aniž by muselo dojít ke změně společenské smlouvy (§ 8 odst. 1 z. o. k.) nebo zakladatelské listiny (§ 8 odst. 2 z. o. k.).⁵ Změny ve vlastnické struktuře se tedy v zásadě nedotýkají trvání společnosti, a proto není nijak výjimečné, že společnost „přežívá“ své zakladatele nebo dřívější společníky (což je znatelný rozdíl oproti obchodním společnostem vystavěným na převaze osobnostních prvků, jejichž trvání je zásadně – v základním zákonném režimu a při respektu k vůli zbývajících společníků – propojeno s trváním majetkové účasti jejich zakladatelů) [§ 113 odst. 1 písm. a), c) až g), i) a odst. 2 z. o. k.].⁶

Ačkoli je ovšem společnost s ručením omezeným vystavěna tak, že je v zásadě nezávislá na změnách uvnitř její vlastnické struktury, je namístě přijmout, že právní osobnost společnosti nelze nikdy plně oddělit od trvání účasti jejích společníků.⁷ Společnost s ručením omezeným je totiž strukturovaná jako sdružení osob (popřípadě jako jednočlenná společnost) [§ 11 z. o. k.] – tedy jako korporace; proto je z definice vyloučeno, aby tato právnícká osoba dlouhodobě existovala se zcela vyprázdňenou vlastnickou strukturou

⁴ Převod i přechod podílu lze vyloučit v zakladatelském právním jednání společnosti; k tomu v poměrech zákona o obchodních korporacích usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 5719/2016 (uveřejněné pod č. 152/2018 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek), resp. § 42 odst. 1 z. o. k.

⁵ K závěru, podle kterého usnesení o souhlasu s převodem podílu není usnesením o změně společenské smlouvy, srov. v poměrech zákona o obchodních korporacích stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 13. 1. 2016, Cpnj 204/2015 (uveřejněné pod č. 31/2016 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek); v poměrech obchodního zákoníku § 141 odst. 1 obch. z.

⁶ K trvání (jednočlenné) veřejné obchodní společnosti po zániku účasti některých jejích společníků v poměrech zákona o obchodních korporacích viz usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 27 Cdo 2970/2019; nebo usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 27 Cdo 2955/2019.

⁷ Srov. například POKORNÁ, J. In: POKORNÁ, J., J. HOLEJŠOVSKÝ, J. LASÁK et al. *Obchodní společnosti a družstva*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, marg. č. 166, 168, 170; v poměrech německého právního řádu například WINDBICHLER, Ch. *Gesellschaftsrecht*. 24. vyd. München: C. H. Beck, 2017, § 21, marg. č. 40.

(bez jediného společníka).⁸ Po přechodné období se ovšem dočasné trvání společnosti s ručením omezeným bez společníků připouští, což již konstatovala i tuzemská literatura⁹ a rozhodovací praxe.¹⁰ Právě ze závěrů rozhodovací praxe je přitom poměrně dobře patrné, že existence společností s ručením omezeným bez společníků není nijak výjimečná. Proto nelze tvrdit, že by koncept společnosti s ručením omezeným bez společníků a řešení s ním spojených otázek neměl žádný praktický význam.¹¹ Ve skutečnosti je tomu (alespoň v poměrech českého právního řádu) právě naopak. Řada otázek totiž vyvstává zejména ve vazbě na nucené ukončování účasti společníků v souvislosti s výkonem rozhodnutí nebo exekucí (§ 206 z. o. k.).

Fungování společnosti s ručením omezeným bez společníků vyvolává celou řadu otázek, které v poměrech tuzemského právního řádu prozatím nebyly blíže diskutovány. Bez ambice na komplexní zpracování celé materie se můj příspěvek pokouší poskytnout alespoň úvodní (a na mnoha místech též diskusní) vhled do této problematiky. Cílem předloženého pojednání je tedy „jen“ a) vyložit základní systematiku a b) poskytnout základní výklad ohledně toho, jak společnost s ručením omezeným bez společníků vzniká,

- ⁸ V poměrech obchodního zákoníku srov. MICHELFETTOVÁ, J. Je sloučení dceřině a mateřské (zanikající) s.r.o. absolutně vyloučeno? *Právní rozhledy*, 1996, č. 5, s. 210; v poměrech německého právního řádu například KREUTZ, P. Von der Einmann- zur „Keinmann“-GmbH? In: LÜTTER, M., H. MERTENS, P. ULMER et al. *Festschrift für Walter Stimpel zum 68. Geburtstag*. Berlin, New York: de Gruyter, 1985, s. 381–382, 393; nebo SCHMIDT, J. § 1 In: MICHALSKI, HEIDINGER, LEIBLE, SCHMIDT et al., 2017, op. cit., marg. č. 41.
- ⁹ V poměrech obchodního zákoníku srov. FILIPOVÁ, J. Exekuce k poškození obchodního podílu ve společnosti s ručením omezeným o jediném společníku. *Ad Notam*, 2004, č. 5, s. 140–141; nebo HAJNÁ, K. Co s uvolněným obchodním podílem jednočlenné společnosti s ručením omezeným (k diskusi). *Bulletin advokacie*, 2009, č. 5, s. 19–22; v poměrech zákona o obchodních korporacích srov. HAVEL, B. § 215. In: ŠTENGLOVÁ, I., B. HAVEL, F. CILEČEK, P. KUHN a P. ŠUK. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2020, marg. č. 4; nebo POKORNÁ, J. § 149 In: LASÁK, J., J. DĚDIČ, J. POKORNÁ, Z. ČÁP et al. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2021, s. 839.
- ¹⁰ V poměrech obchodního zákoníku srov. usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Odo 850/2006, (uveřejněné pod č. 59/2007 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek); usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 20 Cdo 988/2006; nebo usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Odo 1028/2006.
- ¹¹ Jak to v poměrech německého právního řádu uvádí například FLEISCHER, H. § 1. In: FLEISCHER, H., W. GOETTE et al. *Münchener Kommentar zum GmbHG*. 3. vyd. München: C. H. Beck, 2018, marg. č. 81; nebo SCHMIDT, J. § 1 In: MICHALSKI, HEIDINGER, LEIBLE, SCHMIDT et al., 2017, op. cit., marg. č. 40.

resp. c) ohledně toho, kdy společnost s ručením omezeným bez společníků zaniká a co se děje s likvidačním zůstatkem.

V obecné poloze přitom nelze než souhlasit s tím, že koncept společnosti s ručením omezeným bez společníků je hraničním problémem (*Grenzproblemen*), který představuje dogmatickou zatěžkávací zkoušku korporátního práva (*dogmatischer Prüfstein des Körperschaftsrechts*).¹² To je dáno skutečností, že úplná absence vlastnické struktury je v obecné rovině základním kritériem oddělujícím sdružení osob (tedy korporace) a sdružení majetku (tedy fundace).¹³ Pro tento teoretický přesah jsem bližší zkoumání společností s ručením omezeným bez společníků zvolil jako tematický okruh svého příspěvku do pocty k 70. narozeninám pana prof. JUDr. Jana Hurdíka, DrSc. Právě prof. Jan Hurdík v mých očích totiž nejspíš navždy zůstane nestorem české teorie práva právnických osob, který mě v mnohém ovlivnil nejen svým vědeckým dílem, ale i svým vždy noblesním vystupováním, jakož i svojí laskavostí a shovívavostí k chybám nás méně zkušených. Necht' je tedy tento příspěvek – s přáním pevného zdraví a všeho nejlepšího do dalších let – věnován právě panu profesorovi.

2 Kdy je společnost s ručením omezeným „bez společníka“?

2.1 Obecně

Aby bylo možné podat bližší výklad ohledně vzniku a fungování společnosti s ručením omezeným „bez společníků“, je nejprve nutné tento pojem blíže vymezit. Ačkoli se totiž může zdát, že jde o termín, který je zaužívaný a jehož smysl je dobře známý, není tomu tak.

Německá dogmatika rozlišuje mezi dvěma základními kategoriemi společností s ručením omezeným „bez společníků“. Jde jednak a) o společnosti,

¹² Srov. například FLEISCHER, H. § 1 In: FLEISCHER, GOETTE et al., 2018, op. cit., marg. č. 81; nebo SCHMIDT, J. § 1. In: MICHALSKI, HEIDINGER, LEIBLE, SCHMIDT et al., 2017, op. cit., marg. č. 40.

¹³ K tomu v německé literatuře (s odkazem na řešení otázky, zda vznikem společnosti s ručením omezeným bez společníků nedochází k obcházení fundačního práva) blíže například KREUTZ, P. Von der Einmann- zur „Keinmann“-GmbH? In: LUTTER, MERTENS, ULMER et al., 1985, op. cit., s. 385; nebo LIEDER, J. § 13. In: MICHALSKI, HEIDINGER, LEIBLE, SCHMIDT et al., 2017, op. cit., marg. č. 11 (s dalšími odkazy v pozn. pod čarou č. 24 a 25).

kteře nemají (vůbec) řádné společníky, neboť všechny jejich podíly zanikly (tzv. *anteillose GmbH*) a jednak b) o společnosti, které přišly o společníky (s výjimkou sebe samých) tak, že nabyly všechny své podíly, čímž se staly svými jedinými společníky (tzv. *gesellschafterlose GmbH*).¹⁴

2.2 Společnost, která pozbyla všechny své podíly

Společnosti spadající do první z vyjmenovaných kategorií (tzv. *anteillose GmbH*) bývají označovány jako „skutečné“ společnosti s ručením omezeným bez společníků (*wirkliche Keimann-GmbH*).¹⁵ Jejich vznik je spojován s aplikací § 34 německého GmbHG upravujícího tzv. amortizaci podílů (*Einziehung/Amortisation von Geschäftsanteilen*),¹⁶ tedy s postupem, při kterém dochází ke zrušení (plně splaceného) podílu bez nutnosti snížit základní kapitál.¹⁷ To je možné díky tomu, že v poměrech německé úpravy se požadavek rovnosti základního kapitálu a součtu jmenovité hodnoty všech vkladů (tzv. *Konvergenzgebot/Korrespondenzgebot*) uplatní pouze při založení společnosti nebo při dispozicích se základním kapitálem.¹⁸

V českém právním řádu nemá amortizace podílu (jak je upravena v § 34 německého GmbHG) řádnou funkční obdobu. Základní kapitál společnosti s ručením omezeným se musí podle současného stavu poznání po celou dobu trvání společnosti vždy a bezpodmínečně rovnat součtu všech vkladů (§ 30 z. o. k.). Ačkoli tedy panuje všeobecná shoda na vnímání podílu

¹⁴ Srov. například FLEISCHER, H. § 1. In: FLEISCHER, GOETTE et al., 2018, op. cit., marg. č. 80; PAULICK, A. *Die GmbH ohne Gesellschafter, Eine Untersuchung zur Entstehung, Zulässigkeit und Handhabung der Keimann-GmbH*. Göttingen: WiRe-Verlagsgesellschaft für Wirtschafts- u. Steuerrecht, 1979, s. 6 a násled.; nebo STEDING, R. *Die gesellschaftlose GmbH – eine rechtlich zulässige Unternehmensvariante?* *Neue Zeitschrift für Gesellschaftsrecht*, 2003, č. 2, s. 58–60.

¹⁵ KREUTZ, P. *Von der Einmann- zur „Keimann“-GmbH?* In: LUTTER, MERTENS, ULMER et al., 1985, op. cit., s. 381.

¹⁶ Srov. například SOSNITZA, O. § 34. In: MICHALSKI, HEIDINGER, LEIBLE, SCHMIDT et al., 2017, op. cit., marg. č. 27.

¹⁷ Srov. například KERSTING, C. § 34. In: BAUMBACH, A., A. HUECK et al. *Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung: GmbHG*. 22. vyd. München: C. H. Beck, 2019, marg. č. 19–20; SOSNITZA, O. § 34. In: MICHALSKI, HEIDINGER, LEIBLE, SCHMIDT et al., 2017, op. cit., marg. č. 123; nebo WINDBICHLER, 2017, op. cit., § 22, marg. č. 25.

¹⁸ Srov. například LEITZEN, M. § 5. In: MICHALSKI, HEIDINGER, LEIBLE, SCHMIDT et al., 2017, op. cit., marg. č. 34; nebo SCHWANDTNER, C. § 5. In: FLEISCHER, GOETTE et al., 2018, op. cit., marg. č. 43–44.

jako nehmotné movité věci,¹⁹ není – s odkazem na právě uvedené pravidlo (§ 30 z. o. k.) – možné, aby byl spotřebován, resp. zničen (*ius abutendi*), anebo aby zanikl jinak než v souvislosti se snížením základního kapitálu (§ 233–240a z. o. k.). Minimální výše základního kapitálu se přitom stanovuje (nepřímo) prostřednictvím určení minimální výše vkladu (§ 142 odst. 1 z. o. k.) s tím, že rozhodnutí o snížení základního kapitálu pod tuto hranici není možné (§ 235 odst. 1 z. o. k.). Pokud by jej valná hromada přijala, jednalo by se o rozhodnutí mimo její působnost [§ 235 odst. 1 je ve vztahu speciality k obecnému § 190 odst. 2 písm. a) z. o. k.], a tak by se na takové rozhodnutí hledělo, jako by nebylo přijato (§ 45 odst. 1 z. o. k. ve spojení s § 245 o. z.). Ke vzniku společnosti s ručením omezeným, která by pozbyla všechny své podíly (tzv. *anteillose GmbH*), tedy v poměrech českého právního řádu nemůže dojít, a proto nemá smysl o této kategorii dále uvažovat.

2.3 Společnost, která je svým jediným společníkem

Druhá kategorie společností s ručením omezeným „bez společníků“ – společností, které pozbyly všechny své společníky s výjimkou sebe samých (*gesellschafterlose GmbH*) – je naproti tomu myslitelná i v českých podmínkách. To lze bez výraznějších pochybností konstatovat již jen s odkazem na výslovné znění zákona o obchodních korporacích (§ 149 odst. 4 z. o. k.).²⁰

Nejasné nicméně zůstává řešení dogmatické otázky právní povahy podílu ve vlastnictví společnosti, která je svým vlastním (nikoli nutně jediným) společníkem. Podle prvního z publikovaných náhledů takový podíl v zásadě ztrácí své základní vlastnosti, a tak se více než o podíl jedná o „právně-technický vehikl“ (*rechtstechnisches Vehikel*) určený k tomu, aby do společnosti mohli vstoupit noví společníci; druhý z názorových proudů tomuto přístupu oponuje a uvádí, že podíl ve vlastnictví společnosti své základní vlastnosti neztrácí, a tak je v tomto směru v zásadě srovnatelný s podíly, které společnost

¹⁹ V literatuře např. HAVEL, B. § 31. In: ŠTENGLOVÁ, HAVEL, CILEČEK, KUHN, ŠUK, 2020, op. cit., marg. č. 2; nebo POKORNÁ, J. In: POKORNÁ, HOLEJŠOVSKÝ, LASÁK et al., 2014, op. cit., marg. č. 169, 171; v rozhodovací praxi např. usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 5719/2016 (uverejněné pod č. 152/2018 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek); usnesení Nejvyššího sp. zn. 27 Cdo 5845/2017; nebo usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 27 Cdo 2025/2019.

²⁰ V literatuře srov. například HAVEL, B. § 149 In: ŠTENGLOVÁ, HAVEL, CILEČEK, KUHN, ŠUK, 2020, op. cit., marg. č. 10.

nevlastní.²¹ Zejména ve vazbě na druhý z prezentovaných přístupů je přitom poněkud nepřesné, hovořili se o společnosti, která se stala svým jediným společníkem (*gesellschafterlose GmbH*), jako o společnosti „bez společníků“.²² Taková společnost totiž společníka má, byť je jím ona sama.

Ať je ovšem povaha podílu ve vlastnictví společnosti, která je svým společníkem, jakákoli, nelze popřít, že nabude-li společnost vlastní podíl, dojde k (dočasnému) pozastavení výkonu většiny práv a povinností, které jsou s podílem spojeny. Kromě hlasovacího práva (§ 149 odst. 2 z. o. k.) a práva na podíl na zisku, resp. práva na výplatu podílu na zisku (§ 149 odst. 3 z. o. k.),²³ budou (dočasně) pozastavena i další práva a další povinnosti spojené s podílem²⁴ (dikce § 120 odst. 2 obch. z. byla tedy o poznání příleha- vější). Jako příklady „sistovaných“ práv lze uvést právo na vrácení příplatku (§ 166 z. o. k.), který by společnost vyplácela sama sobě,²⁵ právo na podíl na likvidačním zůstatku (§ 37 z. o. k.), který by se vracel zpět do majetku

²¹ K oběma náhledům v poměrech německého právního řádu (s odkazy na další literaturu) KERSTING, C. § 33. In: BAUMBACH, HUECK et al., 2019, op. cit., marg. č. 22; nebo SOSNITZA, O. § 33. In: MICHALSKI, HEIDINGER, LEIBLE, SCHMIDT et al., 2017, op. cit., marg. č. 54.

²² V poměrech německého právního řádu srov. například KREUTZ, P. Von der Einmannzur „Keinmann“-GmbH? In: LUTTER, MERTENS, ULMER et al., 1985, op. cit., s. 379.

²³ Dikce § 149 odst. 3 věta první z. o. k. je formulačně nepřesná. Právo na podíl na zisku nebo jiných vlastních zdrojích je abstraktním právem, které – vedle jiných práv a povinností – (spolu)vytváří podíl. Teprve rozhodnutím o *rozdělení* zisku nebo jiných vlastních zdrojích se toto právo „zhmotní“ do konkrétní podoby práva na *výplatu* zisku nebo jiných vlastních zdrojích. Hovoří-li tedy § 149 odst. 3 věty první z. o. k. o „*zániku*“ práva na podíl na zisku nebo jiných vlastních zdrojích, je tento příkaz třeba vykládat tak, že (splatností) zaniká spíše právo na *výplatu* podílu na zisku nebo jiných vlastních zdrojích – typicky přešlo-li na společnost spolu s podílem poté, kdy bylo přijato rozhodnutí o *rozdělení* zisku nebo jiných vlastních zdrojích (v rozhodovací praxi v poměrech obchodního zákoníku usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 27 Cdo 3625/2017; nebo v poměrech zákona o obchodních korporacích usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 10. 2018, sp. zn. 27 Cdo 1499/2017).

²⁴ Opačně HAVEL, B. § 149. In: ŠTENGLOVÁ, HAVEL, CILEČEK, KUHN, ŠUK, 2020, op. cit., marg. č. 9; nebo POKORNÁ, J. § 149. In: LASÁK, DĚDIČ, POKORNÁ, ČÁP et al., 2021, op. cit., s. 839, kteří shodně uvádějí, že se (dočasně) pozastavuje pouze hlasovací právo a právo na podíl na zisku, resp. právo na výplatu podílu na zisku.

²⁵ V poměrech českého právního řádu srov. například HAVEL, B. § 149. In: ŠTENGLOVÁ, HAVEL, CILEČEK, KUHN, ŠUK, 2020, op. cit., marg. č. 7; v poměrech německého právního řádu například LÖWISCH, G. § 33. In: FLEISCHER, GOETTE et al., 2018, op. cit., marg. č. 134; nebo SOSNITZA, O. § 33. In: MICHALSKI, HEIDINGER, LEIBLE, SCHMIDT et al., 2017, op. cit., marg. č. 58.

společnosti, což by znemožňovalo proces likvidace ukončit,²⁶ nebo předkupní právo k podílu ve vlastnictví společnosti (§ 149 odst. 5 z. o. k.), které by měla společnost vůči sobě samé. Tím se však výčet (dočasně) pozastavených práv a povinností ani zdaleka nevyčerpává. S odkazem na specifickou povahu situace, kdy je společnost vlastním společníkem, přitom lze říct, že nabude-li společnost svůj podíl, bude (dočasně) pozastaven výkon valné většiny práv a povinností (spojených s tímto podílem) a výjimečná budou spíše práva a povinnosti, k jejichž „sistaci“ nedojde (jako příklady z této méně početné skupiny lze uvést právo účasti na zvýšení základního kapitálu z vlastních zdrojů – § 229 z. o. k.).²⁷

Z toho je patrné, že společnost, která nabyla vlastní podíl, se nenachází v plnohodnotném postavení společníka.²⁸ S odkazem na rozsah práv a povinností, které je taková společnost oprávněna vykonávat, jde ve skutečnosti jen o variaci na „holé vlastnictví“ podílu, které svojí povahou (rozsahem „sistovaných“ práv a povinností) v zásadě (s výjimkou práva na vypořádací podíl) odpovídá povaze uvolněného podílu (§ 212 odst. 3 z. o. k.). Pozice společníka společnosti, která nabyla vlastní podíly, je tedy obsazena jen formálně, a proto není nijak nadnesené nebo nesprávné, hovoří-li se i o společnosti, která nabyla všechny své podíly (*gesellschafterlose GmbH*), jako o společnosti „bez společníků“.

V kontextu pravidla o nabývání vlastního podílu (§ 149 odst. 6 z. o. k.) je potom namístě vycházet z toho, že o společnosti, která je svým vlastním

²⁶ V poměrech německého právního řádu srov. například LÖWISCH, G. § 33. In: FLEISCHER, GOETTE et al., 2018, op. cit., marg. č. 134; nebo SOSNITZA, O. § 33. In: MICHALSKI, HEIDINGER, LEIBL, SCHMIDT et al., 2017, op. cit., marg. č. 59.

²⁷ Právo k účasti na zvýšení základního kapitálu z vlastních zdrojů ovšem nelze zaměřovat s účastí na rozhodování valné hromady o změně výše základního kapitálu (§ 227 ve spojení s § 190 odst. 2 písm. b) z. o. k.], kterého se společnost účastnit nemůže (§ 149 odst. 2 z. o. k.); pozastaveno je též právo účastnit se na *efektivním* zvýšení základního kapitálu (§ 219 a násl. z. o. k.). V poměrech německého právního řádu – avšak s tím rozdílem, že je tato problematika (ve vztahu k *nominálnímu* zvyšování základního kapitálu) výslovně regulována v § 571 německého GmbHG – srov. například KERSTING, C. § 33. In: BAUMBACH, HUECK et al., 2019, op. cit., marg. č. 4; LÖWISCH, G. § 33. In: FLEISCHER, GOETTE et al., 2018, op. cit., marg. č. 126; nebo SOSNITZA, O. § 33. In: MICHALSKI, HEIDINGER, LEIBL, SCHMIDT et al., 2017, op. cit., marg. č. 63.

²⁸ V poměrech německého právního řádu srov. například KERSTING, C. § 33. In: BAUMBACH, HUECK et al., 2019, op. cit., marg. č. 22; SOSNITZA, O. § 33. In: MICHALSKI, HEIDINGER, LEIBL, SCHMIDT et al., 2017, op. cit., marg. č. 54.

společníkem, jde také tehdy, nabudeli její podíl (ať přímo, či nepřímo) osoba, kterou společnost ovládá. Může-li společnost uplatňovat rozhodující vliv v ovládané osobě (§ 74 odst. 1 z. o. k.), která je jejím společníkem, jde v podstatě o stejnou situaci, jako by byla společníkem sama společnost. Ustanovení § 149 odst. 6 z. o. k. je tedy v zásadě jen odrazem a zdůrazněným přiměřeného použití pravidel o nabývání vlastního podílu v podnikatelských seskupeních. A jelikož toto pravidlo platí i tehdy, je-li ovládaná osoba jediným společníkem, je i tyto společnosti zapotřebí chápat jako společnosti s ručením omezeným „bez společníků“.

2.4 Společnost, která nemá jiné než uvolněné podíly

Nad rámec německé dogmatiky je zapotřebí uvést i poslední – třetí a zdánlivě samostatnou – kategorii společností s ručením omezeným „bez společníků“. Lze ji charakterizovat tím, že účast všech (bývalých) společníků společnosti zanikla bez právního nástupnictví, a tak se všechny podíly společnosti staly tzv. uvolněnými podíly (§ 212 odst. 1 z. o. k.). Uvolněné podíly sice zůstávají ve vlastnictví (bývalých) společníků, avšak pouze v podobě tzv. „holého vlastnictví“²⁹ s tím, že účast (bývalých) společníků v obchodní korporaci zanikla.³⁰ Proto (stejně jako stane-li se společnost vlastním společníkem) nelze vykonat valnou většinu práv a povinností spojených s uvolněným podílem s tím, že rozsah „sistovaných“ práv a povinností musí být (s výjimkou práva na vypořádací podíl) v zásadě stejný jako při nabývání vlastního podílu, tak v případě uvolněného podílu. Stanou-li se tedy všechny podíly ve společnosti s ručením omezeným uvolněnými, což zákon o obchodních korporacích výslovně předpokládá (§ 215 odst. 2 z. o. k.), jde typově o stejnou situaci, jako kdyby společnost nabyla všechny své podíly (§ 149 odst. 4 z. o. k.). Ani v případě, kdy jsou všechny podíly společnosti uvolněné, zde totiž není nikdo, kdo by mohl plnohodnotně „reprezentovat“ skupinu

²⁹ Srov. POKORNÁ, J. § 149. In: LASÁK, DĚDIČ, POKORNÁ, ČÁP et al., 2021, op. cit., s. 838 a 1051.

³⁰ K rozlišování mezi „holým vlastnictvím“ podílu a členstvím v obchodní korporaci v poměrech zákona o obchodních korporacích v rozhodovací praxi (v poměrech bytových družstev) rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 4215/2016 (uveřejněný pod č. 38/2019 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek); usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 27 Cdo 10/2019; usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 8. 2019, sp. zn. 26 Cdo 1844/2019; nebo usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 27 Cdo 4550/2018.

osob nacházejících se v postavení společníků (reziduálních vlastníků). Proto není ani v tomto případě nijak nesprávné, hovoří-li se o společnosti s ručením omezeným „bez společníků“.

K tomu se sluší dodat, že současné pojetí uvolněného podílu, podle kterého je podíl i po zániku účasti společníka v jeho vlastnictví, zvolil zákonodárce výhradně proto, aby při zániku účasti (bývalého) společníka bez právního nástupce nedocházelo k vyrovnání podle obecných kritérií pro stanovení vypořádacího podílu (§ 36 z. o. k.), nýbrž v první řadě výtěžkem z „přímého“ prodeje uvolněného podílu (§ 213 odst. 2 z. o. k.).³¹ Nebýt této potřeby, byla by jistě dostačující i dřívější – tradiční – koncepce, podle které nabývala obchodního podílu při zániku účasti společníka bez právního nástupce společnost (§ 148 ve spojení s § 113 odst. 5 obch. z.). I na půdorysu historického vývoje právní úpravy je tedy zřejmá bezprostřední funkční vazba mezi nabýváním vlastního podílu a konstrukcí uvolněného podílu. Je tak otázkou, zda o variantě, kdy se stanou všechny podíly ve společnosti uvolněnými, vůbec uvažovat jako o samostatné kategorii společností s ručením omezeným „bez společníků“.

2.5 Dílčí závěr

Jako dílčí závěr této části textu lze uvést, že při vymezení pojmu společnosti s ručením omezeným „bez společníků“ je třeba rozlišovat mezi dvěma až třemi kategoriemi společností. Jde v první řadě o společnosti, které nemají (vůbec) žádné společníky, protože všechny jejich podíly zanikly (*anteillose GmbH*). Druhou kategorií jsou společnosti, které nabyly všechny své podíly (ať již přímo, nebo prostřednictvím osob, které ovládají), a tak se staly svými jedinými společníky (*gesellschafterlose GmbH*). Třetí – a zdánlivě samostatnou kategorií – společnosti s ručením omezeným „bez společníků“ jsou společnosti, které lze charakterizovat tím, že **účást všech** (bývalých) společníků společnosti zanikla bez právního nástupnictví, a tak se všechny podíly společnosti staly uvolněnými podíly. Režim společností, které nemají jiné než uvolněné podíly, je přitom (přes specifické pojetí uvolněného podílu) natolik blízký společnostem, které se staly svými jedinými společníky (*gesellschafterlose*

³¹ Srov. DZ k návrhu z. o. k., s. 226–227; v literatuře HAVEL, B. § 212. In: ŠTENGLOVÁ, HAVEL, CILEČEK, KUHN, ŠUK, 2020, op. cit., marg. č. 1.

GmbH), že je otázkou, zda na tyto dva případy vůbec pohlížet jako na samostatné kategorie společností s ručením omezeným „bez společníků“.

3 Jak společnost s ručením omezeným bez společníků vzniká?

3.1 Obecně

Bylo-li řečeno, jak pojmu společnost s ručením omezeným „bez společníků“ rozumět, je namístě přikročit k popisu situací, které mohou ke vzniku těchto společností vést.

Nejprve je třeba zopakovat, že v českém právním řádu nemůže dojít ke vzniku společnosti s ručením omezeným, která by neměla společníky kvůli zániku všech svých podílů (*anteillose GmbH*). V úvahu tedy přichází pouze společnost, která nabyla všechny své podíly, a tak se stala svým jediným společníkem (*gesellschafterlose GmbH*), anebo společnost, která nemá jiné než uvolněné podíly (§ 212 odst. 1 z. o. k.) – popřípadě současná „kombinace“ obou těchto variant.

Již bylo řečeno, že přípustnost vzniku těchto dvou kategorií společností s ručením omezeným vyplývá z výslovné dikce zákona o obchodních korporacích (§ 149 odst. 4 a § 215 odst. 2 z. o. k.), resp. z toho, že pokud by byl přijat opačný závěr, pozbývaly by normy obsažené v těchto ustanoveních smyslu (*telos*). Argumentovat lze ovšem i právně-teoretickým pozadím konstrukce (právní osobnosti) společnosti s ručením omezeným. V úvodu tohoto pojednání zaznělo, že právní osobnost společnosti s ručením omezeným je v podstatě nezávislá na právní osobnosti jejích zakladatelů či společníků, a tak je závěr o možné (byť přechodné) existenci společností bez společníků v zásadě jen důsledným provedením tvrzení o emancipaci právní osobnosti těchto právnických osob.³² Limity samostatnosti právní osobnosti společnosti s ručením omezeným se projeví teprve tak, že společnost se zcela vyprázdněnou vlastnickou strukturou nemůže existovat dlouhodobě.

³² K tomu (ve vztahu k nabývání vlastních podílů obecně) v poměrech německého právního řádu například LIEDEER, J. § 13. In: MICHALSKI, HEIDINGER, LEIBLE, SCHMIDT et al., 2017, op. cit., marg. č. 10.

Dřívější náhledy (zahraniční literatury),³³ podle nichž ke vzniku společnosti, která by byla svým jediným společníkem, nemohlo dojít (s tím, že převod či přechod naposledy nabývaného podílu je absolutně neplatný – *nichtig*), jsou již delší dobu překonané.³⁴ Proto by bylo nesprávné na tuto argumentační linii navazovat anebo ji při výkladu zákona o obchodních korporacích přebírat – což platí jak pro nabývání „posledního“ podílu společností, tak pro zánik účasti „posledního“ společníka za trvání společnosti bez právního nástupce.

Dále je třeba poznamenat, že k situaci, kdy je společnost s ručením omezeným bez společníků, může dojít v zásadě jen po dobu jejího trvání – tedy nejdříve poté, kdy společnost vznikne (§ 126 o. z.). Důvodem je skutečnost, že společnost s ručením omezeným je společenstvím osob (§ 210 odst. 1 o. z.), a tak musí mít v době svého vzniku vždy nejméně jednoho zakladatele (§ 11 odst. 1 z. o. k.), kterým ovšem nemůže být ona sama.³⁵ Stejně tak by společnost nesplňovala předpoklady svého vzniku, pokud by neměla již ve stádiu předběžné společnosti (*Vorgesellschaft*) jiné než uvolněné podíly. Vznik nově zřizované společnosti s ručením omezeným bez společníků je tedy vyloučen a hovoříme-li o „vzniku“ takových společnosti, není tím myšlen vznik ve smyslu § 126 o. z., nýbrž jen nastolení zákonem předvídaného stavu, kdy je společnost svým jediným společníkem anebo kdy nemá jiné než uvolněné podíly.

³³ K přehledu těchto (dřívějších) náhledů viz například FLEISCHER, H. § 1. In: FLEISCHER, GOETTE et al., 2018, op. cit., marg. č. 81 (pozn. pod čarou 332); KREUTZ, P. Von der Einmann- zur „Keinmann“-GmbH? In: LUTTER, MERTENS, ULMER et al., 1985, op. cit., s. 382–383; LIEDER, J. § 13 In: MICHALSKI, HEIDINGER, LEIBLÉ, SCHMIDT et al., 2017, op. cit., marg. č. 11 (pozn. čarou č. 27); nebo SCHMIDT, J. § 1. In: MICHALSKI, HEIDINGER, LEIBLÉ, SCHMIDT et al., 2017, op. cit., marg. č. 41 (pozn. pod čarou č. 121).

³⁴ Srov. například ALTMEPPEN, H. § 33 In: ALTMEPPEN, H. et al. *Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung: GmbHG*. 10. vyd. München: C. H. Beck, 2021, marg. č. 30; FLEISCHER, H. § 1. In: FLEISCHER, GOETTE et al., 2018, op. cit., marg. č. 81; nebo SCHMIDT, J. § 1. In: MICHALSKI, HEIDINGER, LEIBLÉ, SCHMIDT et al., 2017, op. cit., marg. č. 40.

³⁵ V poměrech německého právního řádu obdobně například FLEISCHER, H. § 1. In: FLEISCHER, GOETTE et al., 2018, op. cit., marg. č. 80; JAEGER, C. § 1. In: ZIEMONS, H., C. JAEGER, M. PÖSCHKE et al. *Beck'sche Online-Kommentare GmbHG*. 47. vyd. [1. 2. 2021], marg. č. 19; SCHÄFER, C. § 1. GmbHG In: HENSSLER, M., L. STROHN et al. *Gesellschaftsrecht*. 5. vyd. München: C. H. Beck, 2021, marg. č. 32; nebo SCHMIDT, J. § 1. In: MICHALSKI, HEIDINGER, LEIBLÉ, SCHMIDT et al., 2017, op. cit., marg. č. 40.

3.2 Vznik společnosti s ručením omezeným, která je svým jediným společníkem

Má-li být dále pojednáváno o tom, jakými způsoby může dojít ke vzniku společnosti s ručením omezeným, která se stala svým jediným společníkem (*gesellschafterlose GmbH*), jde o téma, které je pojmově spjata s problematikou nabývání vlastních podílů.

Obecně platí, že obchodní korporace může nabývat vlastní podíl, jen pokud tak stanoví zákon (§ 33 z. o. k.). Proto lze plně souhlasit s tím, že případy, v nichž zákon o obchodních korporacích umožňuje nabývání vlastního podílu, jsou formulovány jako výjimky.³⁶ Jednou z těchto zákonných výjimek je ovšem i koncepce nabývání vlastního podílu ve společnosti s ručením omezeným. Ta vychází ze zcela opačného („inverzního“) pravidla, podle něhož je nabývání vlastního podílu obecně – až na výjimky – připuštěno (§ 149 odst. 1 z. o. k.). K tomu se pro úplnost sluší dodat, že úprava nabývání vlastního podílu ve společnosti s ručením omezeným již není vázána na subsidiární použití pravidel o upisování a nabývání vlastních akcií (§ 298–310 z. o. k.).³⁷

Všeobecná shoda panuje na tom, že společnost s ručením omezeným se může stát svým vlastním společníkem, nabude-li svůj podíl „přechodem“,³⁸ resp. na základě právních titulů „odlišných od převodu“.³⁹ Jako příklady právních skutečností, které mohou vést k (platnému) nabytí vlastního podílu, se přitom (v právě citované literatuře) uvádějí přeměny, dědění, resp. odkaz, anebo vydržení, a sice s tím, že možnost nabytí vlastní podíl smlouvou je – podle výslovné dikce zákona o obchodních korporacích (§ 149 odst. 1 z. o. k.) – vyloučena. Při bližší úvaze nad smyslem a účelem § 149 odst. 1 z. o. k. bude ovšem pravděpodobně namísto tyto závěry revidovat.

³⁶ Srov. HAVEL, B. § 33. In: ŠTENGLOVÁ, HAVEL, CILEČEK, KUHN, ŠUK, 2020, op. cit., marg. č. 1; nebo POKORNÁ, J. § 33. In: LASÁK, DĚDIČ, POKORNÁ, ČÁP et al., 2021, op. cit., s. 172.

³⁷ Srov. HAVEL, B. § 149. In: ŠTENGLOVÁ, HAVEL, CILEČEK, KUHN, ŠUK, 2020, op. cit., marg. č. 1; nebo POKORNÁ, J. § 149. In: LASÁK, DĚDIČ, POKORNÁ, ČÁP et al., 2021, op. cit., s. 838.

³⁸ Jak uvádí HAVEL, B. § 149. In: ŠTENGLOVÁ, HAVEL, CILEČEK, KUHN, ŠUK, 2020, op. cit., marg. č. 3.

³⁹ Jak uvádí POKORNÁ, J. § 149. In: LASÁK, DĚDIČ, POKORNÁ, ČÁP et al., 2021, op. cit., s. 838.

Ustanovení § 149 odst. 1 z. o. k. má svůj historický předobraz v § 120 odst. 1 věty první obch. z., což je ustanovení, které bylo do obchodního zákoníku začleněno zákonem č. 370/2000 Sb. (s účinností od 1. 1. 2001). Podle původní dikce § 120 obch. z. (účinné do 31. 12. 2000) společnost nesměla vůbec nabývat vlastní podíly⁴⁰ (což odpovídalo znění první věty § 81 rakouského GmbHG). Změna tohoto pravidla měla řešit „*sporný problém, zda při uvolnění obchodního podílu přechází obchodní podíl do majetku společnosti anebo nikoli*“,⁴¹ s tím, že nové znění § 120 obch. z. mělo zakazovat „*pouze smluvně nabývat vlastní obchodní podíly a brát je do zástavy, avšak výslovně připouští(ět) přechod vlastního obchodního podílu na společnost*.“⁴² Účinností zákona o obchodních korporacích se ovšem pojetí uvolněného podílu změnilo – a to do té míry, že uvolněný podíl (jak již bylo řečeno) zůstává v „holém vlastnictví“ (bývalého) společníka, aniž by přecházel na společnost (§ 213 odst. 1 z. o. k.). Původní zdůvodnění toho, proč rozlišovat mezi nabýváním vlastního podílu smlouvou o převodu podílu a nabýváním vlastního podílu „jinak“, se tedy zcela vytratilo. Pochybovat lze ovšem i o tom, zda, mělo toto pravidlo vůbec kdy nějaký smysl. I v poměrech rakouské předlohy je totiž z relativně striktně vyznívajícího zákazu nabývání vlastních podílů (§ 81 věta první rakouského GmbHG) artikulována celá řada výjimek (část z nich bez výslovné opory v zákoně),⁴³ což podtrhla novela č. 72/2007 BGBl. I, která (bez ohledu na titul převodu vlastnického práva) výslovně umožnila bezúplatné nabývání vlastního podílu. I podle rakouské literatury tedy původní zdůvodnění zákazu nabývání vlastního podílu, podle něhož je společnost, která je svým vlastním společníkem, „protismyslným zjevem“ (widersinnige Erscheinung),⁴⁴ „nelze brát zcela

⁴⁰ K výjimkám z tohoto – na první pohled – striktně formulovaného zákazu v dobové literatuře například DĚDIČ, J. § 113. In: DĚDIČ, J. et al. *Obchodní zákoník. Komentář*. 1. vyd. Praha: Prospektrum, 1997, s. 326–327; nebo ŠTENGLOVÁ, I. § 120. In: ŠTENGLOVÁ, I., S. PLÍVA, M. TOMSA et al. *Obchodní zákoník. Komentář*. 5. vyd. Praha: C. H. Beck, s. 287; odmítavě naopak ELLÁŠ, K. *Společnost s ručením omezeným*. 1. vyd. Praha: Prospektrum, 1997, s. 126; nebo PELIKÁNOVÁ, I. *Obchodní zákoník. Komentář – 2. díl*. 2. vyd. Praha: Linde, 1998, s. 433–434.

⁴¹ DZ k návrhu zákonu č. 370/2000 Sb., s. 193.

⁴² *Ibid.*, s. 193.

⁴³ V poměrech rakouského právního řádu srov. FOGLAR-DEINHARDSTEIN, H. § 81. In: FOGLAR-DEINHARDSTEIN, H., ABURUMIEH, N., HOFFENSCHER-SUMMER, A. et al. *GmbHG: Kommentar*. Wien: Verlag Österreich, 2017, marg. č. 33–34.

⁴⁴ Jako to s odkazem na důvodovou zprávu uvádí například PATSCH, H., NESÝ, P. C., KOZÁKOVÁ, A. *Společnost s omezeným ručením: podle zákona ze dne 6. března 1906 č. 58 ř. z.* Praha: V. Linhart, 1934, s. 275.

vážně“ (nicht ganz ernst zu nehmen), existují-li z něj výjimky.⁴⁵ Pro výklad § 149 odst. 1 z. o. k. jsou tedy historické souvislosti vzniku tohoto ustanovení v zásadě bez významu.

Hledání účelu právní normy obsažené v § 149 odst. 1 z. o. k. je přitom poměrně obtížné. Důvodová zpráva k zákonu o obchodních korporacích převzetí tohoto pravidla z obchodního zákoníku nijak blíže nevysvětluje. A s prostým parafrázováním zákona (§ 149 odst. 1 z. o. k.) – tedy toho, že „společnost může nabyt svůj podíl, nejde-li o jeho nabytí smlouvou o převodu podílu“ – lze vystačit jen stěží. Rozlišování mezi právními tituly vzniku situací, kdy společnost nabývá vlastní podíly, totiž nedává žádný logický smysl. To lze dokumentovat na celé řadě příkladů, které prokazují, že striktní lpění na textaci zakazující nabývání vlastního podílu smlouvou o převodu podílu vede k absurdním závěrům (*reductio ad absurdum*).

Připouští-li se například, aby společnost nabyla vlastní podíl přeměnou⁴⁶ nebo smlouvou o prodeji závodu (§ 2175–2183 o. z.) – tedy v důsledku právních skutečností, které (ač tradičně klasifikovány jako přechod) jsou bezprostředně závislé nejen na vůli převodce, ale i na vůli nabyvatele – potom nelze najít žádný rozumný důvod, pro který by mělo být (striktně) zapovězeno nabývání podílu smlouvou o jeho převodu. Vnitřní koherence se dále ztrácí také, mělo-li by být připouštěno nabývání vlastního podílu závětí (§ 1494–1581 o. z.)⁴⁷ nebo odkazem (§ 1594–1632 o. z.)⁴⁸ s tím, že je naopak vyloučena možnost nabytí vlastní podíl dědickou smlouvou (§ 1582–1593 o. z.); to platí tím spíš, je-li odkaz vnímán jako pohledávka (obligace), která odkazovníkovi (obmyšlenému) umožňuje domáhat se, aby mu dědic odkazovanou věc vydal a převedl na něj vlastnické

⁴⁵ V poměrech rakouského právního řádu srov. FOGLAR-DEINHARDSTEIN, H. § 81. In: FOGLAR-DEINHARDSTEIN, ABURUMIEH, HOFFENSCHER-SUMMER et al., 2017, op. cit., marg. č. 9; nebo KOPPENSTEINER, H. a F. RÜFFLER. *GmbH-Gesetz: Kommentar*. 3. vyd. Wien: LexisNexis, 2007, s. 818.

⁴⁶ Jak uvádějí HAVEL, B. § 149. In: ŠTENGLOVÁ, HAVEL, CILEČEK, KUHN, ŠUK, 2020, op. cit., marg. č. 3; nebo POKORNÁ, J. § 149. In: LASÁK, DĚDIČ, POKORNÁ, ČÁP et al., 2021, op. cit., s. 838.

⁴⁷ Jak obdobně uvádějí HAVEL, B. § 149. In: ŠTENGLOVÁ, HAVEL, CILEČEK, KUHN, ŠUK, 2020, op. cit., marg. č. 3; nebo POKORNÁ, J. § 149. In: LASÁK, DĚDIČ, POKORNÁ, ČÁP et al., 2021, op. cit., s. 838.

⁴⁸ Jak uvádí HAVEL, B. § 149. In: ŠTENGLOVÁ, HAVEL, CILEČEK, KUHN, ŠUK, 2020, op. cit., marg. č. 3.

právo.⁴⁹ Do třetice by z hlediska vnitřní soudržnosti pravidla § 149 odst. 1 z. o. k. nemohlo obstát ani tvrzení, že je nabývání vlastních podílů možné ve veřejné nedobrovolné dražbě (§ 36–61 zákona č. 26/2000 Sb.), ale již nikoli v dobrovolné dražbě konané mimo režim zákona o veřejných dražbách,⁵⁰ neboť zatímco v prvním případě se vlastnické právo nabývá přechodem [§ 2 písm. a) a j) zákona č. 26/2000 Sb.], ve druhém případě jde o „zvláštní způsob kontraktace“,⁵¹ k čemuž v poslední době konverguje i pojetí dobrovolné dražby probíhající v režimu zákona o veřejných dražbách (§ 17–35 zákona č. 26/2000 Sb.).⁵² A ve výčtu by bylo možné pokračovat.

Při hledání smyslu § 149 odst. 1 z. o. k. tedy nezbyvá než přijmout, že lpění na doslovné dikci tohoto ustanovení nepřináší uspokojivé výsledky. Vydeme-li z toho, že nabývání vlastního podílu je v poměrech společnosti s ručením omezeným obecně – až na výjimky (viz níže) – připuštěno, je s odkazem na právě uvedené příklady jasné, že (jako platná) musí být připuštěna i možnost nabývání vlastního podílu smlouvou o převodu podílu (což může v mnoha případech odpovídat praktickým potřebám běžného života – typicky při snižování základního kapitálu, přeměnách nebo při restrukturalizaci vlastnické struktury v rámci podnikatelského seskupení). Tím je řečeno, že smyslem § 149 odst. 1 z. o. k. nemůže být zákaz nabývání vlastního podílu smlouvou o převodu podílu (tím méně zákaz způsobující zdánlivost nabytí nebo jeho absolutní neplatnost), což je logika, která musí platit obdobně i pro přijímání vlastního podílu do zástavy – a tak se musí projevit i při výkladu § 1321 o. z. (pokud toto ustanovení vůbec dopadá do poměrů obchodních korporací).⁵³

⁴⁹ Tak to dovozuje například BÍLEK, P. § 1621. In: FIALA, R., L. DRÁPAL et al. *Občanský zákoník. Komentář IV.* 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2015, marg. č. 1–2, 4, 7, 13–16; nebo ŠEŠINA, M. § 1621. In: ŠVESTKA, J., J. DVORÁK, J. FIALA et al. *Občanský zákoník. Komentář IV.* 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2019.

⁵⁰ K tomu v rozhodovací praxi srov. rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 5983/2017; v literatuře srov. PAVELKA, T. a P. BRÍZA. § 1771. In: PĚTROV, J., M. VÝTISK, V. BERAN et al. *Občanský zákoník. Komentář.* 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2019, marg. č. 9.

⁵¹ Srov. například DZ k o. z., s. 991.

⁵² V rozhodovací praxi z poslední doby srov. například rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 22 Cdo 1205/2011, rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 387/2017, nebo usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 27 Cdo 1045/2019.

⁵³ K názoru, podle kterého se § 1321 o. z. nepoužije v poměrech společnosti s ručením omezeným viz HAVEL, B. § 1321. In: SPÁČIL, J., M. KRÁLÍK et al. *Občanský zákoník. Komentář III.* 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 1300.

Přitom může jistě zaznít výtky, že jde o výklad, který odporuje dikci § 149 odst. 1 z. o. k., a tak je v rozporu s příkazem § 2 odst. 2 o. z. Ani výklad *contra legem* ovšem není soudobé civilistice zcela cizí, a to pokud standardní metody výkladu vedou k závěru, který je v rozporu s hodnotovým základem zákona (resp. právního řádu).⁵⁴ Ničím neodůvodněné rozlišování mezi jednotlivými právními tituly nabývání vlastního podílu (s tím, že je podle textu zákona zapovězeno pouze nabývání vlastního podílu smlouvou o převodu podílu) je přitom jistě v rozporu s principem rovnosti, který je imanentní součástí (jednou ze základních hodnot) demokratického právního státu (čl. 1 Listiny) a který lze charakterizovat tím, že stejné nesmí být upravováno libovolně a stejné nesmí být upravováno libovolně stejně.⁵⁵

Bylo-li však doslovné znění § 149 odst. 1 z. o. k. relativizováno, je o to více nutné nalézt a formulovat účel pravidla obsaženého v tomto ustanovení. Ten se přitom pravděpodobně nejlépe vyjevuje právě při pojednání o společnostech s ručením omezeným bez společníků. Jak již totiž bylo řečeno, platí, že společnost s ručením omezeným je strukturovaná jako sdružení osob (popřípadě jako jednočlenná společnost) [§ 11 z. o. k.] – tedy jako korporace, a proto je vyloučeno, aby tato právnická osoba dlouhodobě existovala se zcela vyprázdňenou vlastnickou strukturou (bez jediného společníka).⁵⁶ A právě odtud je význam § 149 odst. 1 z. o. k. odvozen.

Smyslem § 149 odst. 1 z. o. k. je zejména formulovat obecné varování, které má upozorňovat na to, že budoucí všechny podíly společnosti koncentrovány v jejích rukou, může dojít ke zrušení společnosti (§ 149 odst. 4 z. o. k.) a v krajním případě též k jejímu zániku (§ 185 o. z.). Smlouva o převodu podílu se v § 149 odst. 1 z. o. k. zmiňuje pouze příkladmo – a to v zásadě jen jako nejvýraznější reprezentant případů, kdy je nabývání podílů ve volní dispozici společnosti (tedy případů, kdy by měla společnost důsledně vážit, zda

⁵⁴ K tomu blíže například LARENZ, K. a C. CANARIS. *Methodenlebre der Rechtswissenschaft*. 3. vyd. Berlin Heidelberg: Springer, 1995, s. 232–252.

⁵⁵ V obecné rovině v rozhodovací praxi srov. například nálezy Ústavního soudu ze dne 11. 6. 2003, sp. zn. Pl. ÚS 11/02 (uveřejněný pod č. 198/2003 Sb.), ve vztahu k výkladu zákona *contra legem* srov. LARENZ, CANARIS, 1995, op. cit., s. 237–240.

⁵⁶ V poměrech německého právního řádu například KREUTZ, P. Von der Einmannzur „Keinmann“-GmbH? In: LUTTER, MERTENS, ULMER et al., 1985, op. cit., s. 381–382, 393; SCHMIDT, J. § 1. In: MICHALSKI, HEIDINGER, LEIBLE, SCHMIDT et al., 2017, op. cit., marg. č. 41.

k nabytí vlastního podílu – s odkazem na možné následky vyplývající z § 149 odst. 4 z. o. k. – přistouptí). Podpůrně jde pak samozřejmě také o upozornění na „sistaci“ práv a povinností spojených s nabývaným podílem, ke které nabytím podílu dojde. Více než co jiného má tedy § 149 odst. 1 z. o. k. výstražnou či varovnou funkci, což platí i ve vztahu k zástavám vlastního podílu.

Výjimkou potvrzující právě popsaná pravidla jsou situace, při nichž by měla společnost nabýt vlastní podíl, u kterého doposud nedošlo k úplnému splnění vkladové povinnosti (§ 150 odst. 1 z. o. k.). Možnost nabytí těchto podílů je naopak zcela vyloučena⁵⁷ – a to opět *en bloc* (tedy aniž by hrálo roli, na základě jakého titulu má společnost „nesplacený“ podíl nabýt) – což musí platit i pro zástavu vlastního podílu (§ 1321 o. z.).⁵⁸ Důvodem je ochrana základního kapitálu společnosti. Pokud by se společnost stala svým vlastním společníkem, byla by povinna doplatit zbylou část vkladu sama sobě, čímž by došlo k zániku závazku splnutím (§ 1993 o. z.), a tedy i (nepřípustné) podkapitalizaci společnosti. Nesmyslná by se ovšem stala i další pravidla, která jsou pro základní fungování společnosti s ručením omezeným typická, například pravidlo o zákonném ručení společníků za dluhy společnosti (§ 132 odst. 1 z. o. k.), neboť by společnost ručila sama za sebe. Hovoříme-li přitom o ochraně základního kapitálu, je třeba říct, že při nabývání vlastního podílu od společníka se uplatní i pravidla o udržení základního kapitálu, resp. pravidlo o zákazu vrácení předmětu vkladu (§ 16 z. o. k.). Proto společnost nesmí nabývat vlastní podíl od společníků za neekvivalentní plnění, a pokud by k tomu přece došlo, bylo by povinností (bývalého) společníka rozdíl poskytnutých plnění vyrovnat.⁵⁹

Ve vztahu ke zkoumaným důvodům vzniku společnosti s ručením omezeným, které se staly svými jedinými společníky (*gesellschafterlose GmbH*), je tedy namístě uvést, že tyto společnosti mohou vzniknout všemi myslitelnými

⁵⁷ V poměrech obchodního zákoníku srov. MICHELFEITOVÁ, 1996, op. cit., č. 5, s. 210.

⁵⁸ Obdobné pravidlo je ostatně – s odkazem na transpozici evropské legislativy [do 3. 12. 2012 čl. 19 odst. 1 písm. d) směrnice č. 77/91/EHS, od 19. 7. 2017 čl. 21 odst. 1 písm. c) směrnice č. 2012/30/EU, nyní čl. 60 odst. 1 písm. c) směrnice č. 2017/1132] – formulováno výslovně i pro opisování a nabývání vlastních akcií (§ 301 z. o. k.).

⁵⁹ K tomu FLÍDR, J. Zákaz vrácení předmětu vkladu jako účinný nástroj ochrany věřitelů kapitálové společnosti. *Obchodněprávní revue*, 2018, č. 9, s. 241–247; opačně KRÍŽ, J. a M. KUBÍK. § 16. In: LASÁK, DĚDIČ, POKORNÁ, ČÁP et al., 2021, op. cit., s. 104–105, kteří svoji argumentaci opírají o to, že v poměrech českého právního řádu není § 16 z. o. k. formulován jako zákaz.

způsoby, kterými může dojít k nabývání vlastního podílu. Titul nabytí „naposledy“ nabývaného podílu je přitom zcela nerozhodný a může jím být i smlouva o převodu podílu. Výjimkou jsou pouze podíly, u nichž doposud nedošlo k úplnému splnění vkladové povinnosti. Jejich nabývání je (s odkazem na ochranu základního kapitálu společnosti) vyloučeno.

3.3 Vznik společnosti s ručením omezeným, která nemá jiné než uvolněné podíly

Na rozdíl od případů vzniku společností, které se staly svými jedinými společníky, je popis situací, při nichž vzniká společnost s ručením omezeným, která nemá jiné než uvolněné podíly, relativně snadný. Obecně lze konstatovat, že ke vzniku společností, které nemají jiné než uvolněné podíly, může dojít v zásadě všemi myslitelnými způsoby, jimiž může dojít k zániku účasti společníka za trvání společnosti bez právního nástupce (§ 212 odst. 1 z. o. k.). Přesto je pravděpodobně namíste věnovat pozornost řešení (krajní) otázky, zda může dojít ke vzniku společnosti, která nemá jiné než uvolněné podíly, i za situace, kdy je společnost svým jediným společníkem – a naopak.

3.3.1 Vznik společnosti, která nemá jiné než uvolněné podíly, je-li svým jediným společníkem

K první z popsaných situací je třeba říct, že většina momentů, které vedou k zániku účasti společníka za trvání společnosti, bude v případě společnosti s ručením omezeným, která je svým jediným společníkem – fakticky či právně – vyloučena. K tomu lze odkázat například na výslovnou dikci zákona o obchodních korporacích, která (dočasně) pozastavuje právo domáhat se zrušení účasti ve společnosti, má-li společnost jediného společníka (§ 205 odst. 1 z. o. k.) – tedy i společnost samotnou.

Přesto nelze možnost zániku účasti společnosti na sobě samé (za jejího trvání bez právního nástupce) zcela popřít. Příkladem scénáře, v němž se mohou stát všechny podíly společnosti, která je svým jediným společníkem, uvolněnými. Může být případ, kdy je proti takové společnosti vedeno řízení o výkonu rozhodnutí nebo exekuční řízení a kdy je exekučním příkazem postižena účast společnosti na sobě samé (§ 320aa–320ab o. s. ř.). Dojde-li totiž v řízení o výkonu rozhodnutí nebo v exekuci k neúspěšné opakované

dražbě, resp. není-li podíl neomezeně převoditelný (§ 320ab odst. 1 a 8 o. s. ř.), potom účast společníka ve společnosti – při splnění dalších procesních předpokladů – zaniká (§ 206 odst. 1 z. o. k.). A právě to se může stát i tehdy, je-li společnost jediným společníkem sebe samé. Podíl pak sice zůstává v „holém“ vlastnictví společnosti, avšak s tím, že se z něj stává uvolněný podíl (§ 212–215 z. o. k.).

Možnost „konverze“ společnosti s ručením omezeným, která je svým jediným společníkem, do podoby společnosti, která nemá jiné než uvolněné podíly, je tedy myslitelná; a přestože půjde – alespoň svojí četností – pravděpodobně spíše o výjimečné situace, nelze tuto variantu zcela vyloučit.

3.3.2 Vznik společnosti, která je svým jediným společníkem, nemá-li jiné než uvolněné podíly

Z druhé strany je naproti tomu stejně dobře možné, aby se společnost stala svým jediným společníkem tak, že nabude všechny své uvolněné podíly. Zde je však situace o něco složitější.

- a) Nejasné je v prvé řadě, zda společnost může (platně) nabýt uvolněný podíl tím, že jej od (bývalého) společníka „napřímo“ odkoupí za přiměřenou cenu (§ 213 odst. 1 z. o. k.). Výše již sice bylo vysvětleno, že při výkladu § 149 odst. 1 z. o. k. nelze vycházet z doslovné dikce tohoto ustanovení, a že tedy společnost může (platně) nabýt vlastní podíl také smlouvou o převodu podílu. Přesto je „přímý“ odkup uvolněného podílu (§ 213 odst. 1 z. o. k.) problematický. Je tomu tak proto, že při prodeji uvolněného podílu vystupuje společnost jako zástupce (bývalého) společníka (§ 213 odst. 1 z. o. k.) a měla-li by být též v pozici nabyvatelky (kupující) uvolněného podílu, docházelo by nutně (z podstaty věci) ke střetu zájmů. Konflikt zájmů je navíc o to markantnější, že výtěžek z prodeje uvolněného podílu bezprostředně předurčuje výši vypořádacího podílu (§ 213 odst. 2 a 3 z. o. k.) a že nedojde-li k „přímému“ prodeji uvolněného podílu (§ 213 odst. 1 z. o. k.), určí se výše vypořádacího podílu podle obecných pravidel pro stanovení a splatnost vypořádacího podílu (§ 36 ve spojení s § 214 z. o. k.).

Ačkoli tedy nelze plně vyloučit, že společnost „napřímo“ odkoupí uvolněný podíl (§ 213 odst. 1 z. o. k.) od svého (bývalého) společníka a že půjde o převod – podmíněně (relativně) – platný, je namístež

přijmout, že jde o postup, který (ze strany zákonodárce) není preferovaný. To je ostatně patrné již jen z toho, že zákonodárce současnou konstrukci uvolněného podílu zavedl. V pojetí obchodního zákoníku, které bylo opuštěno přijetím zákona o obchodních korporacích, docházelo k přechodu uvolněného podílu na společnost (§ 148 ve spojení s § 113 odst. 5 obch. z.), čímž byl „přímý“ odkup vypořádacího podílu za zákonem stanovenou cenu (vypořádací podíl) fakticky realizován. Odklon od této (tradiční) koncepce uvolněného podílu má (mimo jiné) za následek, že se v případě „přímého“ odkupu uvolněného podílu společnosti (§ 213 odst. 1 z. o. k.) prosadí pravidla o střetu zájmů (§ 437 odst. 2 o. z.), a to se všemi důsledky, které z toho vyplývají, mezi nimiž jistě dominuje především relativní neplatnost⁶⁰ (té se budou bývalí společníci dovolávat zejména, nedojde-li k prodeji uvolněného podílu „nejméně za přiměřenou cenu“ – § 213 odst. 1 z. o. k.).

S odkazem na právě popsany střet zájmů, k němuž při „přímém“ odkupu uvolněného podílu společností dochází, se přitom sluší dodat, že nabyta-li společnost před „přímým“ odkupem uvolněného podílu některý ze svých podílů, je jedním z (dočasně) pozastavených práv spojených s podílem ve vlastnictví společnosti (obdobně, jako převádí-li se podíl ve vlastnictví společnosti – § 149 odst. 5 z. o. k. – viz výše) také předkupní právo k uvolněnému podílu (§ 213 odst. 1 z. o. k.). Bylo-li totiž řečeno, že „přímý“ odkup uvolněného podílu ze strany společnosti není (zákonem) preferovaným postupem, nedávalo by smysl, aby společnosti k uvolněnému podílu vznikalo předkupní právo. Proto tedy platí, že je-li společnost vlastním společníkem, předkupní právo k uvolněnému podílu jí nenáleží (§ 213 odst. 1 z. o. k.).

Dále je namístě zdůraznit, že je zcela vyloučeno, aby společnost nabývala podíly, u kterých doposud nedošlo k úplnému splnění vkladové povinnosti (§ 150 odst. 1 z. o. k.). To platí také, jde-li o podíly uvolněné. Všechny tyto závěry se přitom plně prosadí i tehdy, měla-li by se společnost stát „přímým“ odkupem uvolněného podílu (§ 213 odst. 1 z. o. k.) svým jediným společníkem – ať již proto, že je „napřímo“ odkupovaný uvolněný podíl jediným podílem ve společnosti, anebo proto, že společnost už před „přímým“ odkupem uvolněného podílu

⁶⁰ K závěru o relativní neplatnosti jako sankci pro případ porušení pravidel o střetu zájmů zástupce a zastoupeného v rozhodovací praxi srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 10. 2018, sp. zn. 20 Cdo 3298/2018.

vlastní všechny svoje ostatní podíly. „Přímý“ odkup uvolněného podílu (§ 213 odst. 1 z. o. k.) je tedy – typově – jeden (první) ze způsobů, jimiž může dojít (ač jen podmíněně platně) k tomu, že se společnost, která nemá jiné než uvolněné podíly, „přemění“ na společnost, která je svým jediným společníkem.

- b) Do značné míry problematická je ovšem i aplikace pravidel (§ 215 z. o. k.), která nastupují, nepodaří-li se uvolněný podíl prodat“na přímo“ v zákonem stanovené lhůtě (§ 214 z. o. k.).

Nejprve je zapotřebí poznamenat, že není zcela jasné, zda lze rozhodnout o přechodu uvolněného podílu na zbývající společníky, resp. některé či některého z nich (§ 215 odst. 1 z. o. k.), je-li společníkem, na nějž by měl uvolněný podíl přejít, i sama společnost. Nepůjdeli o uvolněný podíl, u kterého doposud nedošlo k úplnému splnění vkladové povinnosti (§ 150 odst. 1 z. o. k.) a bude-li s tím společnost souhlasit, potom takovému postupu pravděpodobně nic nebrání. Na rozhodnutí o přechodu uvolněného podílu na zbývající společníky, resp. některé nebo některého z nich (§ 215 odst. 1 z. o. k.), popřípadě na rozhodnutí o snížení základního kapitálu, se ovšem společnost podílet nemůže. Je tomu tak proto, že jde o záležitost, která je svěřena do působnosti valné hromady (§ 215 odst. 1 z. o. k.), a nabudeli společnost vlastní podíl, potom hlasovací práva spojená s tímto podílem nevykonává (§ 149 odst. 2 z. o. k.).

K tomu je ale třeba říct, že přechod uvolněného podílu na společníky, resp. některé či některého z nich (§ 215 odst. 1 z. o. k.), nelze realizovat bez souhlasu nabyvatele nebo nabyvatelů podílu, tedy společníků či společníka, na které(ho) má podíl přejít. Skutečnost, že může být některý ze společníků „přehlasován“, a že tak může být přechod uvolněného podílu realizován proti jeho vůli, znamená pouze to, že přehlasovaný společník musí respektovat většinové rozhodnutí o změně „rozložení sil“ uvnitř společnosti. To sice ještě neznamená, že by docházelo k zásahu do jeho práv nebo povinností (§ 171 odst. 2 z. o. k.).⁶¹ Situace je ovšem diametrálně odlišná, měl-li by uvolněný

⁶¹ Opačně (avšak poněkud nekonzistentně) DZ k návrhu zákona č. 33/2020 Sb., s. 175–176, která na jedné straně sice uvádí, že jde o rozhodnutí, kterým se „*zásáhne do práva každého společníka*“, a proto „*je nezbytné, aby s přijetím takového rozhodnutí souhlasili všichni společníci [srov. § 171 odst. 1 písm. b) a § 171 odst. 2]*“, na druhé straně však dodává, že je k rozhodnutí „*třeba souhlasu dvoutřetinové většiny všech společníků*“.

podíl přejít právě na přehlasovaného společníka, resp. proti jeho vůli. Společníkovi změnou společenské smlouvy bez jeho souhlasu nelze ukládat dodatečné povinnosti (§ 171 odst. 2 z. o. k.) – a to ani mělo-li by jít o povinnosti spojené s přecházejícím uvolněným podílem, natož pak mělo-li by jít o závazek k úhradě plnění odpovídající výši vyplaceného vypořádacího podílu (§ 215 odst. 1 z. o. k.). Z toho je tedy patrné, že ačkoli společnost o přechodu uvolněného podílu nerozhoduje, má-li na ni uvolněný podíl přejít, vyžaduje se souhlas společnosti jako (budoucí) nabyvatelky podílu.

Specifickou situací jsou případy, kdy jsou v jednu chvíli (současně) uvolněné všechny podíly ve společnosti. Za této situace jsou hlasovací práva spojená se všemi uvolněnými podíly (dočasně) pozastavena (§ 213 odst. 3 z. o. k.). Není zde tedy nikdo, kdo by byl mohl rozhodnout o přechodu uvolněných podílů (ty by nadto neměly na koho přejít, neboť ve společnosti žádní zbývající společníci nejsou), a ze stejného důvodu nelze přijmout ani rozhodnutí o snížení základního kapitálu. Za daných okolností by byla sankce v podobě zrušení společnosti (§ 215 odst. 1 z. o. k.) nevyhnutelná. Proto zákonodárce připustil, že společnost může rozhodnout o přechodu uvolněných podílů na sebe samotnou (§ 215 odst. 2 z. o. k.).⁶²

- c) Přitom se lze domnívat, že toto pravidlo nedopadá jen na případy, kdy jsou v jednu chvíli (současně) uvolněné všechny podíly. K situaci, kdy ve společnosti nebude nikdo, kdo by mohl rozhodnout o přechodu uvolněného podílu či o snížení základního kapitálu (§ 215 odst. 1 z. o. k.), dojde totiž také tehdy, zůstane-li společnost – s výjimkou uvolněných podílů – svým jediným (zbývajícím) společníkem. I v tomto případě by bylo zrušení společnosti nevyhnutelné (§ 215 odst. 1 z. o. k.), a to ze stejných důvodů jako v případě, kdy jsou současně uvolněné všechny podíly. Proto lze usuzovat, že pravidlo, podle kterého může společnost rozhodnout, že na ni přechází vlastnické právo ke všem uvolněným podílům (§ 215 odst. 2 z. o. k.) dopadá i na právě popsanou situaci.

K tomu je ovšem třeba říct, že v širším kontextu je smysl pravidla umožňujícího společnosti nabýt všechny své uvolněné podíly (§ 215 odst. 2 z. o. k.) nejasný. Tato možnost totiž nastupuje teprve tehdy,

⁶² Srov. DZ k návrhu zákona č. 33/2020, s. 176.

nepodaří-li se uvolněný podíl prodat – v zákonem stanovené lhůtě (§ 214 z. o. k.) – „napřímo“ (§ 213 z. o. k.),⁶³ a tak je záchrana společnosti před hrozbou jejího zrušení (§ 215 odst. 1 z. o. k.) v podstatě jen prodlužováním letargie, do které společnost upadla. Jestliže se totiž společnosti nepodařilo prodat uvolněný podíl jako zástupkyni (bývalého) společníka (§ 213 odst. 1 z. o. k.), je jen málo pravděpodobné, že k prodeji dojde poté, co jej nabude sama společnost (§ 215 odst. 2 z. o. k.).

Roli zde může hrát v zásadě jen zákonem předepsaný způsob určení ceny, za kterou má být podíl převeden. V případě uvolněného podílu má jít o „přiměřenou cenu“ (§ 213 odst. 1 z. o. k.), čímž je patrně míněna obvyklá (tržní) cena. V případě podílů ve vlastnictví společnosti má jít o cenu určenou „na základě znaleckého posudku“ (§ 149 odst. 4 z. o. k.), čímž se pravděpodobně myslí cena určená podle kritérií, podle nichž se stanovuje hodnota vypořádacího podílu (§ 36 odst. 3 z. o. k.) – tedy v první řadě cena určená s odkazem na vlastní kapitál společnosti.

Smysl pravidla, které společnosti umožňuje rozhodnout o tom, že na ni přejdou všechny její uvolněné podíly (§ 215 odst. 2 z. o. k.), pak může být snad i snaha dát společnosti **šanci** nabýt všechny své podíly, jde-li o případ, kdy je společnost – s výjimkou uvolněných podílů – jediným společníkem. To by mohlo hrát (alespoň psychologickou) roli při následném prodeji podílů společnosti, které mají (na rozdíl od situace, kdy je část podílů uvolněných) stejného vlastníka. Ve skutečnosti se ovšem o žádný významný rozdíl nejedná, neboť při prodeji uvolněných podílů je vyjednávání buď jak buď v rukou společnosti, která vystupuje jako zástupce (bývalého) společníka (§ 213 odst. 1 z. o. k.).

Uvažovat by se snad dalo také o tom, že koncentrace podílů v rukou společnosti může urychlit proces „dobrovolné“ likvidace. I tato možnost je ovšem objektivně vzato spíše přáním, které je „otcem myšlenky“. Je tomu tak proto, že společnost bude muset tak jako tak vypořádat (bývalého) společníka (§ 214 ve spojení s § 36 z. o. k.), a tak se proces likvidace ve skutečnosti nijak výrazněji nezrychlí.

⁶³ Srov. HAVEL, B. § 149. In: ŠTENGLOVÁ, HAVEL, CILEČEK, KUHN, ŠUK, 2020, op. cit., marg. č. 4.

Širší smysl § 215 odst. 2 z. o. k. tak zůstává rozostřen. To ovšem nic nemění na skutečnosti, že jde o další (třetí) ze způsobů, kterým se společnost může stát svým jediným společníkem tak, že nabude všechny své uvolněné podíly.

3.4 Dílčí závěr

Jako dílčí závěr této kapitoly lze shrnout, že hovoří-li se o „vzniku“ společnosti s ručením omezeným bez společníků, je tím míněn vznik zákonem předvídaného stavu, kdy je společnost svým jediným společníkem, anebo stavu, kdy jsou všechny podíly ve společnosti uvolněné – popřípadě současné kombinace obou těchto možností. Vznik nově zřizované společnosti s ručením omezeným bez společníků je vyloučen.

Společnost, která se stala svým jediným společníkem (*gesellschafterlose GmbH*), může vzniknout všemi myslitelnými způsoby, kterými může dojít k nabytí vlastního podílu (včetně smlouvy o převodu podílu). Stejně tak je tomu i u společnosti, která nemá jiné než uvolněné podíly. I k jejímu vzniku může dojít v zásadě všemi způsoby, kterými může dojít k zániku účasti společníka za trvání společnosti bez právního nástupce. Přípustná je dokonce i „přeměna“ společnosti, která je svým jediným společníkem, do podoby společnosti, která nemá jiné než uvolněné podíly – a naopak.

4 Kdy společnost s ručením omezeným bez společníků zaniká a co se děje s likvidačním zůstatkem?

4.1 Obecně

Bylo-li v předchozím textu opakovaně uvedeno, že je pojmově vyloučeno, aby společnost s ručením omezeným dlouhodobě existovala se zcela vyprázdňenou vlastnickou strukturou (bez jediného společníka),⁶⁴ je namístě věnovat prostor základním otázkám procesu nuceného ukončení činnosti těchto společností. Jakkoli by se totiž mohlo zdát, že bude život společností s ručením omezeným bez společníků pouze jepičí, nemusí tomu tak být vždy.

V poměrech německé právní úpravy vychází převážná část soudobé dogmatiky z toho, že staneli se společnost s ručením omezeným svým jediným

⁶⁴ V poměrech německého právního řádu například KREUTZ, P. Von der Einmannzur „Keinmann“-GmbH? In: LUTTER, MERTENS, ULMER et al., 1985, op. cit., s. 381–382, 393; nebo SCHMIDT, J. § 1. In: MICHALSKI, HEIDINGER, LEIBLE, SCHMIDT et al., 2017, op. cit., marg. č. 41.

společníkem, dochází k jejímu „automatickému“ zrušení – a to silou zákona (*ipso iure*) již k okamžiku, ke kterému nabude „poslední“ podíl, jež doposud nevlastnila (s tím, že zrušení společnosti lze zvrátit, dojde-li k následnému převodu podílu).⁶⁵ Tento závěr ovšem nelze přenést do poměrů zdejšího právního řádu.

Je tomu tak proto, že český zákonodárce klade výrazně vyšší důraz na ochranu právní jistoty třetích osob. To je patrné ze skutečnosti, že nerozhodne-li o svém zrušení sama společnost [§ 190 odst. 2 písm. f) z. o. k.], vyžaduje se ve valné většině případů, aby skutkové předpoklady zrušení společnosti předem (*ex ante*) prověřil soud. Samo zrušení společnosti je potom spojeno teprve s právní mocí právotvorného (konstitutivního) rozhodnutí soudu, čímž dochází k bezprostřední realizaci řídicí a kontrolní funkce státu.

Komparativním příkladem této tendence může být úprava zrušení společnosti s ručením omezeným z důvodů stanovených ve společenské smlouvě. Podle německé úpravy (§ 60 odst. 2 německého GmbHG) „*mohou být ve společenské smlouvě uvedeny další důvody pro zrušení společnosti*“ [im Gesellschaftsvertrag können weitere Auflösungsgründe festgesetzt werden]. Z toho se dovozuje, že ke zrušení společnosti z důvodů uvedených ve společenské smlouvě dochází automaticky, aniž by se vyžadovalo rozhodnutí společníků, valné hromady anebo soudu.⁶⁶ Zákon o obchodních korporacích (§ 241 odst. 2 z. o. k.) naproti tomu vychází ze zcela jiné konstrukce. Stanoví totiž, že se společník „*může domáhat zrušení společnosti u soudu z důvodů a za podmínek určených společenskou smlouvou.*“ Zrušení společnosti je tedy spojováno teprve s rozhodnutím soudu.⁶⁷

Nejinak je tomu též, má-li být zrušena společnost s ručením omezeným bez společníků. V poměrech českého právního řádu sice přicházejí v úvahu hned tři ustanovení, která by mohla sloužit jako normativní podklad pro nucené

⁶⁵ V poměrech německého právního řádu srov. například FLEISCHER, H. § 1. In: FLEISCHER, GOETTE et al., 2018, op. cit., marg. č. 82; JAEGER, C. § 1. In: ZIEMONS, JAEGER, PÖSCHKE et al., 2021, op. cit., marg. č. 19; KERSTING, C. § 33. In: BAUMBACH, HUECK et al., 2019, op. cit., marg. č. 19; SCHÄFER, C. § 1. GmbHG In: HENSSLER, STROHN et al., 2021, op. cit., marg. č. 32; SCHMIDT, J. § 1. In: MICHALSKI, HEIDINGER, LEIBLE, SCHMIDT et al., 2017, op. cit., marg. č. 41; nebo WINDBICHLER, 2017, op. cit., § 21, marg. č. 40.

⁶⁶ V poměrech německého právního řádu například srov. Berner, K. § 60 In: FLEISCHER, GOETTE et al., 2018, op. cit., marg. č. 215; nebo Nerlich, J. § 60 In: MICHALSKI, HEIDINGER, LEIBLE, SCHMIDT et al., 2017, op. cit., marg. č. 308.

⁶⁷ K tomu v poměrech obchodního zákoníku (při výkladu § 152 obch. z.) v rozhodovací praxi například usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 27 Cdo 5749/2017.

ukončení činnosti takových společností [§ 172 odst. 1 písm. b) o. z., § 211 odst. 2 o. z. a § 149 odst. 4 z. o. k.], všechna jsou ovšem svorně vystavěna na totožném principu, podle kterého se společnost zrušuje až právotvorným (konstitutivním) rozhodnutím soudu.

Z toho vyplývá, že nerozhodne-li o svém osudu (zrušení či přeměně) sama společnost bez společníků, resp. její jednatel (viz níže), potom je možnost, že by k zániku společností s ručením omezeným bez společníků docházelo „automaticky“ (aniž by o zrušení společnost rozhodl soud) již tím, že a) společnost nabude všechny své podíly, anebo tím, že b) za jejího trvání zanikne účast všech jejích (bývalých) společníků bez právního nástupce (popřípadě kombinací obou těchto variant), vyloučena – což je ostatně v souladu se závěry tuzemské rozhodovací praxe.⁶⁸ Ačkoli tedy z dogmatického hlediska lze souhlasit s tím, že společnost s ručením omezeným nemůže dlouhodobě existovat se zcela vyprázdňenou vlastnickou strukturou (viz výše), je třeba přijmout, že zůstane-li společnost pasivní (nerozhodne-li o svém zrušení či o své přeměně), nemusí být – a ve většině případů ani nebude – stav, kdy je společnost bez společníků, nijak krátkodobý.

K tomu je třeba dodat, že ačkoli to zákon o obchodních korporacích nestanoví výslovně, o svém zrušení může rozhodnout i sama společnost. Opačný výklad vycházející z toho, že by společnost bez společníků – kvůli „sistaci“ výkonu hlasovacích práv (§ 149 odst. 2, resp. § 212 odst. 3 z. o. k.) a absenci výslovné úpravy – nemohla rozhodnout o svém dalším osudu a musela jen pasivně vyčkávat, zda (popřípadě kdy) o jejím ukončení rozhodne soud, nelze přijmout. U společností, které jsou aktivní, by se jednalo o nepřiměřený a nedůvodný zásah veřejné moci do vnitřních poměrů společnosti,⁶⁹

⁶⁸ V poměrech obchodního zákoníku srov. usnesení Nejvyššího soudu, sp. zn. 20 Cdo 988/2006.

⁶⁹ K minimalizaci zásahů veřejné moci do vnitřních poměrů právnických osob v rozhodovací praxi přijaté v poměrech obchodního zákoníku například usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 4235/2013 (uveřejněné pod č. 10/2017 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek); v poměrech zákona o obchodních korporacích například usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 4384/2015, (uveřejněné pod č. 102/2016 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek); usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 4. 2016, sp. zn. 29 Cdo 3899/2015 (uveřejněné pod č. 59/2017 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek); usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 396/2016 (uveřejněné pod č. 123/2017 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek); usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 27 Cdo 1875/2018 (uveřejněné pod č. 94/2019 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek); rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 27 Cdo 3312/2018; nebo usnesení Nejvyšší soud sp. zn. 27 Cdo 996/2019; v literatuře ŠUK, P. Ingerence soudů do vnitřních poměrů obchodních korporací. *Bulletin advokacie*, 2017, č. 11, s. 21–24.

nemluvě o neúčelném a nadbytečném zatěžování soudů. Mezeru v zákoně je proto namíste vyplnit analogií (§ 10 odst. 1 o. z.), a s odkazem na pravidla umožňující společnosti rozhodnout o přechodu všech svých uvolněných podílů (§ 215 odst. 2 z. o. k.) konstatovat, že společnosti s ručením omezeným bez společníků (resp. jejich jednatelé) mohou – ve formě veřejné listiny – samy rozhodnout o svém zrušení s likvidací, případně o své přeměně (§ 215 odst. 2 *per analogiam* z. o. k.). V kontextu rozhodovací praxe o revokaci rozhodnutí soudu o zrušení právnické osoby přitom platí, že jde dokonce o variantu, která je upřednostňovaná, neboť rozhodne-li o svém zrušení s likvidací či o své přeměně sama společnost, může své rozhodnutí změnit (§ 170, resp. § 175 o. z.).

4.2 Zrušení společnosti s ručením omezeným bez společníků rozhodnutím soudu

Vrátíme-li se potom k řešení otázky, která právní norma zmocňuje soud, aby zrušil (pasivní) společnost s ručením omezeným bez společníků, která o svém dalším osudu nerozhodla, je namíste zopakovat, že v úvahu přicházejí hned tři zákonná ustanovení.

- a) V prvé řadě je třeba říct, že byl-li v předchozím textu vyloučen vznik nově zřizované společnosti s ručením omezeným bez společníků, je jasné, že stane-li se společnost svým jediným společníkem či nemá-li jiné než uvolněné podíly, přestává splňovat předpoklady vyžadované pro její vznik, což je důvodem pro to, aby ji soud (i bez návrhu) zrušil [§ 172 odst. 1 písm. b) o. z.].
- b) Dále lze uvažovat o aplikaci pravidla, které soudu umožňuje zrušit (i bez návrhu) korporaci, jestliže počet jejích **členů klesl pod počet stanovený zákonem** (§ 211 odst. 2 o. z.). Ačkoli je totiž společnost, která nabyla všechny své podíly, společníkem sebe samé, je tato pozice obsazena jen formálně (viz výše), a proto lze jistě uzavřít, že počet členů společnosti (materiálně) poklesl pod počet stanovený zákonem. Ke stejnému závěru lze – a to snad ještě přesvědčivěji – dojít také, jde-li o společnost, která nemá jiné než uvolněné podíly, neboť je zánik účasti bývalého společníka za trvání společnosti samotnou podstatou vzniku uvolněného podílu (§ 212 odst. 1 z. o. k.).

- c) Do třetice přichází v úvahu použití právní normy výslovně upravující situaci, kdy se společnost stane svým jediným společníkem. Neprodá-li taková společnost alespoň některý z vlastních podílů do 3 měsíců od nabytí posledního z nich, potom ji soud může, resp. má, (i bez návrhu) zrušit (§ 149 odst. 4 z. o. k.).

Ve vztahu k situacím, kdy je společnost svým jediným společníkem, je pravděpodobně nejvhodnější vycházet z toho, že na tuto situaci dopadá ad c) § 149 odst. 4 z. o. k. Důvodem je skutečnost, že jde o ustanovení, které je ve vztahu speciality k obecným pravidlům § 211 odst. 2 o. z. a § 172 odst. 1 písm. b) o. z.

Stejně tak je ovšem namístě použít § 149 odst. 4 z. o. k. také tehdy, nemá-li společnost jiné než uvolněné podíly (popřípadě jsou-li všechny podíly současně buď ve vlastnictví společnosti, nebo uvolněné). Je tomu tak proto, že současná konstrukce uvolněného podílu byla – jak již bylo řečeno – zavedena jen kvůli tomu, aby při zániku účasti (bývalého) společníka za trvání společnosti bez právního nástupce nedocházelo k vyrovnání podle obecných kritérií pro stanovení vypořádacího podílu (§ 36 z. o. k.). Typově jde ovšem v obou případech stále o stejnou situaci, a tak by rozlišování mezi pravidly pro zrušení a) společností, které nemají jiné než uvolněné podíly, a pravidly pro zrušení b) společností, které se staly svým jedinými společníky, nedávalo smysl. To platí tím spíš, bylo-li vyloženo, že může docházet k „přeměně“ společnosti, která je svým jediným společníkem, do podoby společnosti, která nemá jiné než uvolněné podíly – a naopak.

Odchylnou konstrukcí případů, kdy má společnost jen uvolněné podíly, ovšem nelze zcela ignorovat – a to zejména ve vztahu k otázce určení počátku běhu tříměsíční lhůty. Ta totiž – vzhledem k preferenci „přímého“ prodeje uvolněného podílu (§ 213 odst. 1 z. o. k.), který přirozeně vyžaduje dodatečnou časovou dotaci – nemůže začít běžet ve chvíli, kdy se stanou všechny podíly uvolněnými. Tříměsíční lhůta stanovená k řešení situace, kdy je společnost bez společníků, musí začínat teprve v okamžiku, kdy nastoupí povinnost společnosti rozhodnout o přechodu uvolněného podílu na společníky nebo některé či některého z nich, resp. povinnost rozhodnout o snížení základního kapitálu (§ 215 odst. 1 z. o. k.). S okamžikem, kdy se stanou všechny podíly uvolněnými, bude počátek běhu této lhůty splývat pouze, nemůže-li vůbec

dojít k „přímému“ prodeji uvolněného podílu, neboť jde o podíl nepřevoditelný nebo to vylučuje společenská smlouva (§ 213 odst. 1 z. o. k.).

Pro běh tříměsíční lhůty vyhrazené k tomu, aby společnost získala nové společníky, není nijak rozhodující, zda (popřípadě kdy) dojde k rozhodnutí o přechodu uvolněného podílu na společnost (§ 215 odst. 2 z. o. k.), tedy zda (popřípadě kdy) se společnost „přemění“ do podoby společnosti, která je svým jediným společníkem. A z druhé strany pak není pro běh tříměsíční lhůty významné ani to, zda dojde ke „konverzi“ společnosti, která je svým jediným společníkem, do podoby společnosti, která nemá jiné než uvolněné podíly. K přetržení běhu tříměsíční lhůty může dojít pouze, získá-li společnost alespoň dočasně – po přechodnou dobu – nového společníka, kterým ovšem nesmí být sama společnost nebo osoba, kterou společnost ovládá (§ 149 odst. 4 a 6 ve spojení s § 74 z. o. k.).

Dále je třeba uvést, že před vydáním rozhodnutí o zrušení společnosti s ručením omezeným bez společníků je povinností soudu poskytnout společnosti – nad rámec tříměsíční lhůty (§ 149 odst. 4 z. o. k.) – další dodatečnou přiměřenou lhůtu k tomu, aby získala nové společníky (§ 211 odst. 2 o. z., resp. § 172 odst. 2 *per analogiam*). Zákonodárce byl sice při stanovení pravidel pro zrušení společnosti s ručením omezeným bez společníků již tak dost velkorysý, neboť zánik společnosti spojuje teprve s právní mocí právotvorného (konstitutivního) rozhodnutí soudu, které lze vydat teprve po marném uplynutí lhůty stanovené právě pro to, aby společnost získala nové společníky. Přesto nelze přehlédnout, že rozhodnutí soudu o zrušení společnosti je podle současné rozhodovací praxe (mimo rámec řádných a mimořádných opravných prostředků či zvláštního zmocnění zákona) definitivní a nezvratné⁷⁰ – což samozřejmě neplatí, rozhodne-li o svém zrušení společnost s ručením omezeným bez společníků sama (viz výše). Právě z tohoto důvodu lze souhlasit s tím, že soud musí společnosti

⁷⁰ V rozhodovací praxi v poměrech obchodního zákoníku usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 419/2012; v poměrech účinné právní úpravy usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 27 Cdo 1135/2017 (uveřejněné pod č. 36/2019 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek); usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 27 Cdo 1342/2017; usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 4549/2016; usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 27 Cdo 189/2019; usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2021, sp. zn. 27 Cdo 3448/2020; nebo usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 27 Cdo 2028/2020.

poskytnout další (dodatečnou) lhůtu,⁷¹ čímž je podtrženo, že trvání stavu, kdy je společnost s ručením omezeným bez společníků, nemusí být vskutku nijak krátkodobé.

4.3 Rozdělení likvidačního zůstatku

V souvislosti s ukončováním činnosti společnosti s ručením omezeným bez společníků je konečně namístě uvést, komu připadne podíl na likvidačním zůstatku. Výše již bylo řečeno, že je-li svým jediným společníkem sama společnost, je právo na podíl na likvidačním zůstatku „sistováno“. Jinak by se majetek vracel zpět do likvidační podstaty společnosti, a tak by nebylo možné likvidaci ukončit. Stejná logika platí i tehdy, nejsou-li ve společnosti jiné než uvolněné podíly. Také zde musí zůstat právo na podíl na likvidačním zůstatku (dočasně) pozastaveno (§ 212 odst. 3 z. o. k.).

Při řešení otázky, jak naložit s likvidačním zůstatkem, je tedy zapotřebí vyplnit mezeru v zákoně analogií (§ 10 odst. 1 o. z.) a postupovat podle pravidel dědického práva, která upravují odúmrť (§ 1634 *per analogiam* o. z.), eventuálně – s věcně totožným výsledkem – podle pravidel, která se uplatní, odmítnou-li všichni věřitelé převzít likvidační podstatu (§ 204 odst. 1 *per analogiam* o. z.). Neurčují tedy společenská smlouva žádná zvláštní pravidla pro to, jak s likvidačním zůstatkem naložit (§ 38 odst. 3 z. o. k.), likvidátor vyplatí podíl na likvidačním zůstatku státu s tím, že stát ručí za dluhy společnosti do výše podílu na likvidačním zůstatku (§ 39 z. o. k. ve spojení s § 1634 odst. 2 *per analogiam* o. z.).

4.4 Dílčí závěr

Jako dílčí shrnutí této části textu lze uvést, že ke zrušení společnosti s ručením omezeným bez společníků nedochází již tím, že společnost nabude všechny své podíly, nebo tím, že za jejího trvání zanikne účast všech jejích (bývalých) společníků bez právních nástupců (popřípadě kombinací obou těchto variant), nýbrž teprve rozhodne-li o svém zrušení sama společnost či právní moci právotvorného (konstitutivního) rozhodnutí soudu. Ke zrušení

⁷¹ Srov. HAVEL, B. § 149. In: ŠTENGLOVÁ, HAVEL, CILEČEK, KUHN, ŠUK, 2020, op. cit., marg. č. 10; nebo POKORNÁ, J. § 149. In: LASÁK, DĚDIČ, POKORNÁ, ČÁP et al., 2021, op. cit., s. 839.

společnosti soud zmocňuje § 149 odst. 4 z. o. k., který dopadá nejen na případy, kdy je společnost jedinou společnicí sebe samé, ale i na situace, kdy nemá jiné než uvolněné podíly. Soud tedy může společnost zrušit teprve po uplynutí tříměsíční lhůty určené k tomu, aby společnost nové společníky získala, a před vydáním rozhodnutí musí společnosti poskytnout ještě další dodatečnou přiměřenou lhůtu. Při řešení otázky, jak v případě společnosti s ručením omezeným bez společníků naložit s podílem na likvidačním zůstatku, je namístě vyjít z toho, že neurčuje-li společenská smlouva žádná zvláštní pravidla, vyplatí se podíl na likvidačním zůstatku státu.

5 Závěr

V předloženém textu jsem se pokusil představit řešení nejzákladnějších otázek spojených se systematikou, vznikem a zrušením (resp. zánikem) společností s ručením omezeným bez společníků.

Nejprve bylo uvedeno, že v poměrech českého právního řádu může jako společnost s ručením omezeným „bez společníků“ vzniknout buď a) společnost, která nabyla všechny své podíly, a tak se stala svým jediným společníkem, nebo b) společnost, která nemá jiné než uvolněné podíly. Vznik nově zřizovaných společností s ručením omezeným bez společníků je ovšem vyloučen, a proto hovoříme-li o „vzniku“ těchto společností, má se tím na mysli, že nastala jedna z právě popsanych situací. Přitom platí, že ad a) společnost, která je svým jediným společníkem, může vzniknout všemi myslitelnými způsoby, kterými může dojít k nabývání vlastního podílu; a stejně tak může i ad b) společnost, která nemá jiné než uvolněné podíly, vzniknout v zásadě všemi způsoby, jimiž může dojít k zániku účasti společníka za trvání společnosti bez právního nástupce. Myslitelná je dokonce i „přeměna“ společnosti, která nemá jiné než uvolněné podíly, do podoby společnosti, která je svým jediným společníkem – a naopak. Závěrem bylo řečeno, že ke zrušení společnosti s ručením omezeným bez společníků dochází teprve, rozhodne-li o svém zrušení sama společnost anebo až rozhodnutím soudu, které lze vydat nejdříve po marném uplynutí tříměsíční lhůty určené k tomu, aby společnost získala nové společníky (resp. po marném uplynutí další dodatečné přiměřené lhůty stanovené soudem).

Vědecká redakce MU

prof. PhDr. Jiří Hanuš, Ph.D. (předseda);
doc. Ing. Pavel Bobál, CSc.; prof. JUDr. Marek Fryšták, Ph.D.;
Mgr. Michaela Hanousková; doc. RNDr. Petr Holub, Ph.D.;
doc. Mgr. Jana Horáková, Ph.D.; prof. MUDr. Lydie Izakovičová Hollá, Ph.D.;
prof. PhDr. Mgr. Tomáš Janík, Ph.D.; prof. PhDr. Tomáš Kubiček, Ph.D.;
prof. RNDr. Jaromír Leichmann, Dr. rer. nat.; PhDr. Alena Mizerová;
doc. RNDr. Lubomír Popelínský, Ph.D.; Ing. Zuzana Sajdlová, Ph.D.;
Mgr. Kateřina Sedláčková, Ph.D.; prof. RNDr. Ondřej Slabý, Ph.D.;
doc. Ing. Rostislav Staněk, Ph.D.; prof. PhDr. Jiří Trávníček, M.A.;
doc. PhDr. Martin Vaculík, Ph.D.; Mgr. Pavel Žára, M.A.

Ediční rada PrF MU

prof. JUDr. Marek Fryšták, Ph.D. (předseda);
prof. JUDr. Josef Bejček, CSc.; prof. JUDr. Jan Hurdík, DrSc.;
prof. JUDr. Věra Kalvodová, Dr.; prof. JUDr. Vladimír Kratochvíl, CSc.;
doc. JUDr. Petr Mrkývka, Ph.D.; doc. JUDr. Radim Polčák, Ph.D.;
doc. JUDr. Ivana Průchová, CSc.; doc. JUDr. Ing. Josef Šilhán, Ph.D.

POCTA PROF. JANU HURDÍKOVI K 70. NAROZENINÁM

Základní otázky života, práva a vůbec...!

**doc. JUDr. Kateřina Ronovská, Ph.D., doc. JUDr. Bohumil Havel, Ph.D.,
doc. JUDr. Petr Lavický, Ph.D. a kol.**

Vydala Masarykova univerzita
Žerotínovo nám. 617/9, 601 77 Brno
v roce 2021

Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity
Edice Scientia, sv. č. 711

Grafická úprava obálky a frontispis: Mgr. Zuzana Vlachová
Sazba: Mgr. Petr Havlík

1. elektronické vydání, 2021

ISBN 978-80-210-9938-8 (online ; pdf)
www.law.muni.cz

MUNI
PRESS

MUNI
LAW